

KRONIKA**V spomin: Lydia Mihelič Pulsipher (23. 2. 1939–25. 9. 2025)**

V septembru letošnjega leta se je poslovila dr. Lydia Mihelič Pulsipher (slika 1), zaslužna profesorica na Oddelku za geografijo in trajnost, ki deluje na Univerzi Tennessee v Knoxvilleu v Združenih državah Amerike. Profesorica Mihelič Pulsipher je bila vse življenje tesno povezana z domovino svojih (starih) staršev, ki so izhajali iz Ribnice, in je tekom desetletij aktivno sodelovala z mnogimi slovenskimi geografi in tudi raziskovalci drugih strok.

Rojena je bila v zvezni državi Illinois, kjer so se, podobno kot v drugih območjih v bližini Velikih jezer, v preteklosti naseljevali številni izseljenci iz slovenskega etničnega prostora, tako tudi njeni stari starši. Njen oče Jože Mihelič se je rodil leta 1902 v mestu Ely v zvezni državi Minnesota (Kuzmič 1997). Prav življenje in delo očeta, ki se je po spletu okoliščin kmalu po rojstvu vrnil v Habsburško monarhijo in dokončal osnovno šolo v Ribnici ter nato po vrnitvi v Združene države ustvaril bogato kariero univerzitetnega profesorja in tudi duhovnika prezbiterijanske cerkve, sta Lydio Mihelič Pulsipher močno zaznamovala in osebno izoblikovala ter tudi povezala s Slovenijo. Leta 1958 jo je še kot najstnica v spremstvu staršev prvič tudi obiskala (Maselj 2018).

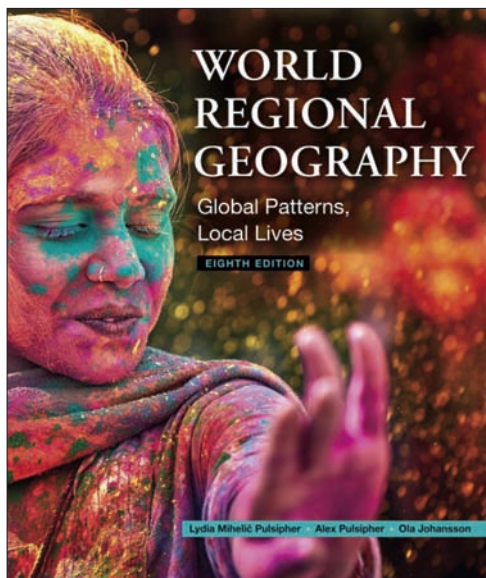
Lydia Mihelič Pulsipher je leta 1977 doktorirala na Univerzi Južni Illinois in najprej poučevala kulturno antropologijo in geografijo na Univerzi Hunter College v New Yorku, kasneje pa tudi na Univerzi Dartmouth College v zvezni državi New Hampshire. Leta 1981 se je pridružila takratnemu Oddelku za geografijo na Univerzi Tennessee v Knoxvilleu, kjer je leta 1993 postala redna profesorica. V svojih raziskavah se je Lydia Mihelič Pulsipher (med drugim) osredotočala na kulturno in politično ekologijo prebivalcev otokov v Karibskem morju, kjer je, tudi v sodelovanju s kasnejšim drugim soprogom, arheologom Conradom Macom Goodwinom, preučevala predvsem življenjsko okolje in naselja otoka Montserrat. Njeno uspešno raziskovalno delo so financirale številne ustanove in agencije, med

VORANC VOGEL, DELO, 2018

Slika 1: Profesorica in raziskovalka dr. Lydia Mihelič Pulsipher je bila zaslužna profesorica na Univerzi Tennessee.

Slika 2: Naslovnica osme izdaje univerzitetnega učbenika za regionalno geografijo sveta *World Regional Geography: Global Patterns, Local Lives*. Učbenik, ki je izšel pri založbi Macmillan Learnig leta 2020, je Lydia Mihelič Pulsipher zasnovala s svojim sinom, Alexom Pulsipherjem, ter geografom Olom Johanssonom z Univerze Pittsburgh (Med mrežje 2).

Slika 3: Lydia Mihelič Pulsipher s kolegicama in kolegi na konferenčni ekskurziji v Istro ob simpoziju *Prostorska preobrazba Slovenije in sosedstva ob vstopu v EU* novembra 2007.

drugim organizacije *Smithsonian*, Nacionalna fundacija za humanistiko in tudi *Earthwatch*. Njena obsežna raziskava s plantaže in naselja Galways je bila predstavljena v odmevni razstavi *Semena sprememb* (*Seeds of Change*) v Smithsonianovem muzeju naravoslovne zgodovine v Washingtonu (1991–1993). Preučevanju družbenogeografskih razmer na otoku Montserrat je posvetila veliko pozornosti in o tej tematiki predavala tudi po izbruhu vulkana Soufrier leta 1995, ki je z lavo in pepelom prekril tamkajšnja *in situ* pričevanja iz obdobja suženjstva. V pestrem raziskovalnem opusu se je profesorica Lydia Mihelič Pulsipher ukvarjala še z vprašanji spola v geografiji, s socialno in kulturno konstrukcijo prostora, z vprašanji nacionalne identitete in vlogo demokratičnih ustanov pri spodbujanju sprememb v odnosih moči (Medmrežje 1).

Lydia Mihelič Pulsipher je daljše obdobje delovala v Zvezi ameriških geografov in uredniškem odboru znanstvene revije *Annals of American Geographers* (Medmrežje 1), širšo prepoznavnost in odmevnost pa je pridobila po izidu univerzitetnega učbenika *Regionalna geografija sveta: globalna razmerja, lokalna življenja* (*World Regional Geography: Global Patterns, Local Lives*; slika 2). Učbenik, ki ga po nekaterih ocenah uporablja več kot 100 ameriških univerz, je pripravila s svojim sinom, Alexom Pulsipherjem, in soprogom Conradom Macom Goodwinom (pri pripravi osme izdaje je sodeloval tudi geograf Ola Johansson z Univerze Pittsburgh). V izbrana poglavja učbenika je profesorica vključila tudi nekatere relevantne primere iz Slovenije, kjer so bile med drugim predstavljene vinjete o ženskah podjetnicah v postkomunistični družbi in slovenskih vinorodnih območjih.

Sodelovanje Lydie Mihelič Pulsipher s slovenskimi geografskimi in drugimi ustanovami ima več desetletno zgodovino. Na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani je gostovala že leta 1993, ko je med drugim za predavateljke in študente pripravila delavnico z naslovom *Kako objavljati v ameriških geografskih revijah* ter izvedla več drugih predavanj. Zadnji obisk te ustanove sega v leto 2019, ko je na simpoziju ob stoletnici Oddelka za geografijo izvedla tudi plenarno predavanje. V okviru štipendije Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada Republike Slovenije je v jesenskem semestru študijskega leta 2007/2008 gostovala tudi na Oddelku za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem v Kopru, kjer je izvajala predmet *Regionalna geografija sveta* in številne druge aktivnosti. Leta 2018 je na Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU gostovala s predavanjem, sodelavce inštituta pa je ob bilateralnem projektu z Univerzo Tennessee sprejela tudi na svojem domu v Knoxvilleu.

Vsestranska povezanost profesorice dr. Lydie Mihelič Pulsipher s Slovenijo, ki se je odražala tako v njeni vlogi mentorice ter podpornice mlajšim slovenskim kolegicam in kolegom na karierni poti, kot tudi v spodbujanju medinstitucionalnega sodelovanja, je leta 2010 dobila še konkretnjšo in bolj formalno obliko: Vlada Republike Slovenije jo je imenovala za častno konzulko v ameriški zvezni državi Tennessee. Njena izjemna znanstvena in pedagoška prodornost ni zaznamovala samo generacij mladih ameriških študentov geografije in sorodnih ved, temveč je pomemben pečat pustila tudi v slovenskem akademskem svetu.

Viri in literatura

- Kuzmič, M. 1997: Jože Mihalič. Dve domovini 8.
Maselj, B. 2018: Lydia Mihelič Pulsipher: Niste brez kolonialne preteklosti. Delo, 30. 9. 2018.
Medmrežje 1: <https://geography.utk.edu/people/instructional-faculty/pulsipher-lydia/> (4. 12. 2025).
Medmrežje 2: <https://www.amazon.co.uk/World-Regional-Geography-Global-Patterns/dp/1319206778> (4. 12. 2025).

Miha Koderman, Anton Gosar

V spomin zaslužnemu prof. dr. Mirku Paku (12. 11. 1936–7. 10. 2025)

Po dolgotrajni bolezni nas je zapustil zaslužni redni profesor v pokoju dr. Mirko Pak. S svojim pedagoškim, znanstvenoraziskovalnim, strokovnim in društvenim delovanjem se je uveljavil kot eden vodilnih slovenskih družbenih in regionalnih geografov. Pokojnega dr. Mirka Paka se bomo spominjali kot odličnega profesorja in vedno radovednega raziskovalca. S svojim zavzetim pedagoškim in znanstvenim delom je zaznamoval razvoj slovenske geografije in geografov. Vsem nam bo ostal v spominu kot zelo tople in družaben človek, ki je stkal veliko osebnih stikov in poznanstev z geografi in ostalimi strokovnjaki v Sloveniji in tujini. Zelo rad je organiziral znanstvena in strokovna srečanja domačih in tujih geografov. S tem je veliko pripomogel k uveljavitvi slovenske geografije in Oddelka za geografijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani doma in v tujini.

Dr. Mirko Pak se je rodil 12. 11. 1936 v Mariboru, kjer je obiskoval II. Gimnazijo. Leta 1961 je diplomiral na Oddelku za geografijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Leta 1965 je na isti fakulteti doktoriral z disertacijo *Družbena geografija Zgornjega Dravskega polja*. Od leta 1962 je bil na Oddelku za geografijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani zaposlen kot asistent, od leta 1968 kot docent. Leta 1977 je napredoval v izrednega in leta 1988 v rednega profesorja. Bil je prodekan in dekan Filozofske fakultete ter večkrat predstojnik Oddelka za geografijo. Njegovo dolgoletno pedagoško delo je bilo usmerjeno v urbano geografijo in regionalno geografijo Evrope. Še posebej pa se je uveljavil kot predavatelj regionalne geografije območja nekdanje Jugoslavije. Je tudi avtor in soavtor več učbenikov in delovnih zvezkov s področja regionalne geografije Jugoslavije in Evrope ter obče geografije.

V okviru Inštituta za geografijo Univerze v Ljubljani, kjer je bil deset let namestnik direktorja, je med letoma 1964 in 1980 opravil več deset raziskovalnih projektov kot nosilec ali sodelavec, kasneje pa v okviru raziskovalnih projektov Oddelka za geografijo Filozofske fakultete, kjer je bil več kot desetletje vodja raziskovalne programske skupine. Njegovo znanstvenoraziskovalno delo je izjemno bogato in raznovrstno. Razvil je kompleksen socialnogeografski in regionalnogeografski pristop. Njegovo osnovno raziskovalno področje je urbana geografija. Ukvarjal se je zlasti s problematiko socialnogeografske in funkcijske zgradbe ter preobrazbe mest. Kot eden prvih slovenskih geografov se je tako lotil problematike socialnogeografske zgradbe in socialno degradiranih območij v slovenskih mestih. V osemdesetih letih je svoje raziskave usmeril tudi v področje suburbanizacije in razvoja podeželja pod vplivom mest in urbanizacije. Kasneje se je ukvarjal zlasti z vprašanji funkcijske zgradbe in preobrazbe slovenskih mest. V devetdesetih letih je podrobno preučeval prostorske učinke gospodarske tranzicije na razvoj in zgradbo slovenskih mest. Še zlasti ga je zanimala preobrazba trgovine in drugih oskrbnih dejavnosti v mestih. Poleg urbane geografije je dr. Mirko Pak stalno razvijal tudi regionalno geografijo. Posebno pozornost je namenil severovzhodni Sloveniji, med drugim je bil vodja raziskovalnega projekta o možnostih regionalnega razvoja Spodnjega Podravja s Prlekijo. Preučeval je

tudi problematiko obmejnosti in obmejnih regij, še zlasti na slovensko-hrvaški meji, v sodelovanju s hrvaškimi geografi. Stalno ga je zanimala problematika nerazvitosti in regionalnega razvoja.

Dr. Mirko Pak je prav gotovo eden izmed mednarodno najbolj dejavnih slovenskih geografov. Njegova mednarodna aktivnost se je začela s študijskimi in raziskovalnimi obiski na številnih univerzah in znanstvenih inštitutih v Evropi. Strokovno se je izpopolnjeval na številnih evropskih univerzah: pol leta v Amsterdamu, krajši čas pa na univerzah v Münchnu pri svetovno znanem socialnem geografu W. Hartkeju in na Dunaju pri H. Bobeku, ter še v Frankfurtu, Varšavi, Regensburgu, Leipzigu, Augsburgu, Bayreuthu in drugod. Aktivno je sodeloval na številnih znanstvenih sestankih doma v tujini, študentom geografije pa je predaval še na univerzah v Frankfurtu, Heidelbergu, Regensburgu, Pecu, Zagrebu, Ostravi, Berlinu, Celovcu, Gradcu, Leipzigu, Bonnu, Augsburgu, Manheimu, Marburgu, Bayreuthu in Münstru. Po Sloveniji in Jugoslaviji je vodil številne ekskurzije študentov geografije z evropskih univerz. Svoje raziskovalno delo je stalno izpopolnjeval na mednarodnih znanstvenih srečanjih, zlasti z nemškimi in hrvaškimi geografi.

Dr. Mirko Pak je bil tudi član številnih mednarodnih strokovnih in znanstvenih združenj, naj izpostavimo le Komisijo za urbano geografijo pri Mednarodni geografski zvezi in Nemško akademijo za regionalno in prostorsko planiranje ARL. Leta 2003 je bilo v Ljubljani na Oddelku za geografijo v organizaciji dr. Mirka Paka izvedeno izredno uspešno zasedanje Komisije za urbano geografijo pri Mednarodni geografski zvezi. Veliko priznanje njegovemu znanstvenoraziskovalnemu delu in mednarodnemu delovanju predstavlja častni doktorat Univerze v Pecu na Madžarskem, ki mu je bil podeljen marca leta 2001. Častni doktorat je bil dr. Mirku Paku podeljen za njegovo obsežno znanstvenoraziskovalno delo in sodelovanje s madžarskimi geografi.

Vrsto let je prevzemal zahtevne in odgovorne strokovne zadolžitve. Med številnimi funkcijami je bil predstojnik Oddelka za geografijo v letih 1976–1977, 1979–1980 in 1996–1998, prodekan Filozofske fakultete med letoma 1977 in 1979 ter njen dekan med letoma 1989 in 1990. Od šestdesetih let dalje

ARHIV ODDELKA ZA GEOGRAFIJO FILOZOFSKE FAKULTETE UNIVERZE V LJUBLJANI

Slika: Ob 80-letnici dr. Mirka Paka na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (oktober 2016).

je opravljal številne funkcije v okviru Ljubljanskega geografskega društva (tajnik, podpredsednik, predsednik, član Nadzornega odbora) in ZGDS (član IO, predsednik Komisije za znanstveno delo, član Nadzornega odbora ZGDS in član Komisije za priznanja). Aktivno je deloval tudi v okviru Zveze geografskih društev Jugoslavije, med letoma 1989 in 1991 je bil tudi njen predsednik. Od leta 1995 je bil častni član Hrvaškega geografskega društva. Leta 1998 je bil prejemnik najvišjega stanovskega priznanja, saj je prejel Melikovo priznanje. Leta 2002 je prejel veliko plaketo Filozofske fakultete v Ljubljani, leta 2005 pa naziv zaslužnega profesorja Univerze v Ljubljani. Leta 2009 je bil imenovan za častnega člana Zveze geografov Slovenije.

Dolga leta je opravljal zahtevno uredniško delo. Kot urednik in soavtor je izdal knjigi *Maribor/Marburg, prispevki h geografiji prijateljskih mest* (1994) ter *Geografija Ljubljane* (2002). Uredil je več zbornikov referatov s slovenskih in mednarodnih znanstvenih sestankov ter bil glavni urednik slovenskih geografskih revij *Geographica Slovenica* od 1973 do 1981 (9 števil) ter *Dela* od 1985 do 2001 in od 2003 do 2006 (20 števil). Uredil je več števil revije *Geographica Iugoslavica*. Več kot deset let je bil urednik za družbenogeografske prispevke v *Enciklopediji Slovenije* in slovenski urednik geografskih vsebin pri *Enciklopediji Jugoslavije*. V osemdesetih letih je pri Inštitutu za geografijo vodil projekt *Atlas Slovenije*.

Leta 2003 se je dr. Mirko Pak kot redni profesor upokojil, kar pa še ni pomenilo konec njegovega znanstvenoraziskovalnega in strokovnega delovanja. Še naprej se je raziskovalno ukvarjal s problematiko razvoja in zgradbe slovenskih mest ter vprašanji regionalnega razvoja. Ob njegovi sedemdesetletnici je Oddelek za geografijo leta 2007 pripravil znanstveno srečanje na temo razvoja slovenskih in evropskih mest. Ob njegovi osemdesetletnici pa je bila na Oddelku za geografijo 21. oktobra 2016 odprta priložnostna razstava, ki prikazuje življenje in delo slavljenca.

Profesor Mirko Pak nam bo vsem ostal v spominu kot zelo prodoren in vedno radoveden znanstvenik, odličen profesor in mentor ter iskrih sogovornik. S svojimi spomini in izjavami nas je nemalokrat nasmejal na naših skupnih geografskih srečanjih. Pogrešali bomo njegovo toplino in smisel za humor. Skupaj z geografi svoje generacije kot so profesor Vladimir Klemenčič in profesor Igor Vrišer je postavil temelje sodobne slovenske družbene geografije. Kot mentor je izobrazil številne geografe in geografinke mlajše generacije. S svojim znanstvenim, pedagoškim in društvenim delovanjem je bil tako zelo zaslužen za razvoj in povezanost slovenske geografije in geografov. Za vse to mu bomo vedno zelo hvaležni.

Dejan Rebernik

Hodinarji raziskovalnega projekta »Rzno soli, kristaliziranje sobivanja: solinarstvo kot izkustvena okoljska modrost« (ARIS: J6-50196) v letih 2024 in 2025.

Sečoveljske soline, Strunjsanske soline, 2024 in 2025

Hodinar (*walking seminar*) ali skupinski etnografski pohod je metoda, ki so jo leta 2014 uvedli Nick Shepherd, Christian Ernten in Dirk-Jan Visser ter predstavlja srečanje strokovnjakov različnih disciplin, ki se izvaja kot pohod med izbranimi točkami. Hodinarji omogočajo interdisciplinarno spoznavanje raziskovalnega vprašanja. Metodo hodinarja smo v Slovenijo prenesli skozi raziskave raziskovalnega programa *Dediščina na obrobjih: novi pogledi na dediščino in identiteto znotraj in onkraj nacionalnega* (ARIS: P5-0408) in utrdili s projektom *Biografije istrskih poti: hoja in pisanje kot metodi raziskovanja obmejnih prostorov* (ARIS: J6-4611). Raziskovalna projekta in program financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

1. hodinar: Sečoveljske soline (Fontanigge in Lera), 25.–26. 4. 2024

25. in 26. aprila 2024 je v Sečoveljskih solinah potekal 1. projektni hodinar. Tema hodinarja je bila voda. Vprašanje je bilo: Kaj dela voda? Podvprašanja pa: Kaj nosi, kaj odnaša? Kako se nosi, kako se obnaša? Kako se voduje, kako vodi?

Hodinarsko skupino je sestavljalo šest udeležencev: pedagog in solinar Mitja Petronio, solinar Vianney Lefebvre iz Francije, Matjaž Kljun (ZVKDS in ZRS Koper), Maja Bjelica in Petri Berndtson (oba ZRS Koper) in Primož Pipan (ZRC SAZU).

Tema je voda. Vreme deževno. Uvodno predavanje o vodi v Sečoveljskih solinah je pripravil Matjaž Kljun. Tla v Sečoveljskih solinah so za nas hodce razmočena kot še nikoli dotlej. Na Fontaniggah smo po razmočenih nasipih začeli hoditi proti Muzeju solinarstva. Ob kanalu Pichetto smo hodili proti morju, in nato po nasipu med vodnima območjema »Mala lama« in »Velika lama« (slika 1) prispeli do Muzeja solinarstva. Tam nam je zgodovinar Flavio Bonin predstavil etnološko zbirko solinarstva (slika 2), imel pa je tudi predavanje o zgodovini lokalnega solinarstva. Primož Pipan je predstavil prostovoljske solinarske renovacijske delovne tabore (1999–2014), ki jih je sprva vodil še kot študent geografije.

Ob kanalu Giassi smo odšli do morja, obšli kanal Curto (it. kratek), ki ni več povezan z morjem in spet prišli do kanala Pichetto, kjer je sodobna zapornica, ki uravnava dotok morske vode za celotne Fontanigge. Respiratorni filozof Petri Berndtson nam je predstavil misli o vodi filozofa Gastona Bachelarda. Ob povratku smo se zopet ustavili v Muzeju solinarstva, kjer nam je Mitja Petronio, ki je bil včasih zaposlen kot solinar v podjetju *Soline, pridelava soli d.o.o.*, nato pa še v Muzeju solinarstva, razložil upravljanje voda na solinarskem muzejskem fondu.

Drugi hodinarski dan je bil namenjen hoji z vodo (sledenje toku vode skozi različne stopnje izhlapevanja na različnih solinskih območjih z namenom povečanja koncentracije slanice za pridobivanje soli) na območju Lera (slika 4), kjer poteka večina sodobnega solinarstva v Sloveniji. Pretok vode na solnem fondu N22 nam je pojasnil njegov skrbnik solinar Vianney Lefebvre, s katerim smo opazovali tudi dolivanje voda v kavedine (kristalizacijske bazene).

Hojo smo ob kanalu Grande (slika 5) nadaljevali do Centra za obiskovalce Krajinskega parka Sečoveljske soline. Tam nas je najbolj pritegnila maketa solin, ki prikazuje kroženje vode v Sečoveljskih solinah. Hodinar smo sklenili še s sledenjem poti vode na vzhodnem delu Lere.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 1: Po nasipu med vodnima območjema »Mala lama« in »Velika lama«.

PRIMOŽ PIPAN

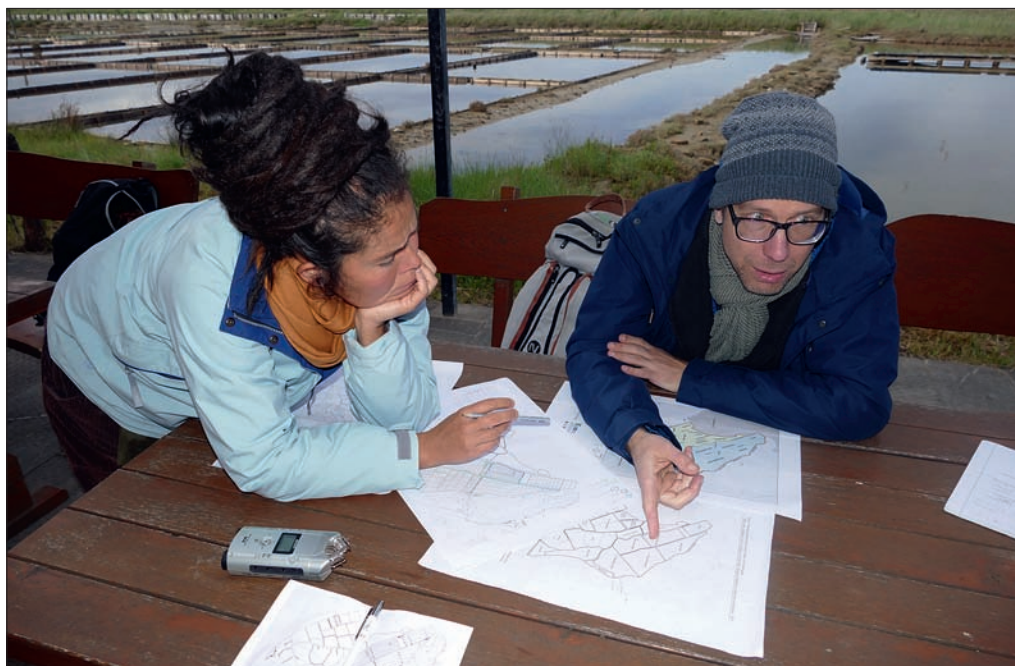
Slika 2: Zgodovinar Flavio Bonin v pogovoru s hodinarci v Muzeju solinarstva.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 3: Večerna refleksija udeležencev hodinarja po zaključku prvega terenskega dne.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 4: Drugi terenski dan – kod potuje voda na Leri.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 5: Struge puščajoče vode skozi razpoke imenovane gattolare v nasipu ob kanalu Grande.

2. hodinar: Sečoveljske soline, 28.–29. 5. 2025

28. in 29. maja 2025 je v Sečoveljskih potekal 2. hodinar. Tema hodinarja je bila zemlja. Vprašanje je bilo: Kdo zemlja je? Kako je zemlja? Podvprašanja pa: Kako podpira, kako razpira? Kako (se) uči, kako deli? Kako (se) dotika, kako (se) čuti? Vse v povezavi s solinarstvom, solinami in solinarsko pokrajino.

Udeležencev hodinarja je bilo šest, in sicer pedagog in solinar Mitja Petronio, kulturna delavka, videastka, književnica in igralka Hana Vodeb ter raziskovalke in raziskovalec Maja Bjelica in Jerneja Penca (obe ZRS Koper) ter Nataša Rogelja Caf in Primož Pipan (oba ZRC SAZU).

Prvi dan smo začeli s hojo po nasipih skozi Sečoveljske soline. Iz območja Lera na severu Sečoveljskih solin smo z dovoljenjem podjetja *Soline, pridelava soli d.o.o.* in Krajinskega parka Sečoveljske soline šli čez edini most za pešce čez kanal Grande (Grando) oziroma reko Drnico in prišli na območje Fontanigge na jugu Sečoveljskih solin. Most je namenjen le zaposlenim podjetja *Soline, pridelava soli d.o.o.*, zato je bil to za nas zares velik privilegij. V Muzeju solinarstva nam je na muzejskem solnem fondu solinar Daniel Ivičič prikazal obnovo solinarskega nasipa s solinskim blatom. Flavio Bonin s Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« Piran nam je v Muzeju solinarstva predstavil zgodovino solinarstva v Sečoveljskih solinah (slika 7). Ob kanalu sv. Odorika oziroma reki Dragonji smo hodili do mejnega prehoda Sečovelje, nato pa po Parenzani do vhoda v Krajinski park Sečoveljske soline na Leri. Ob celotnem raziskovalnem pohodu smo se pogosto ustavljali in razpravljali o videnem in doživetem.

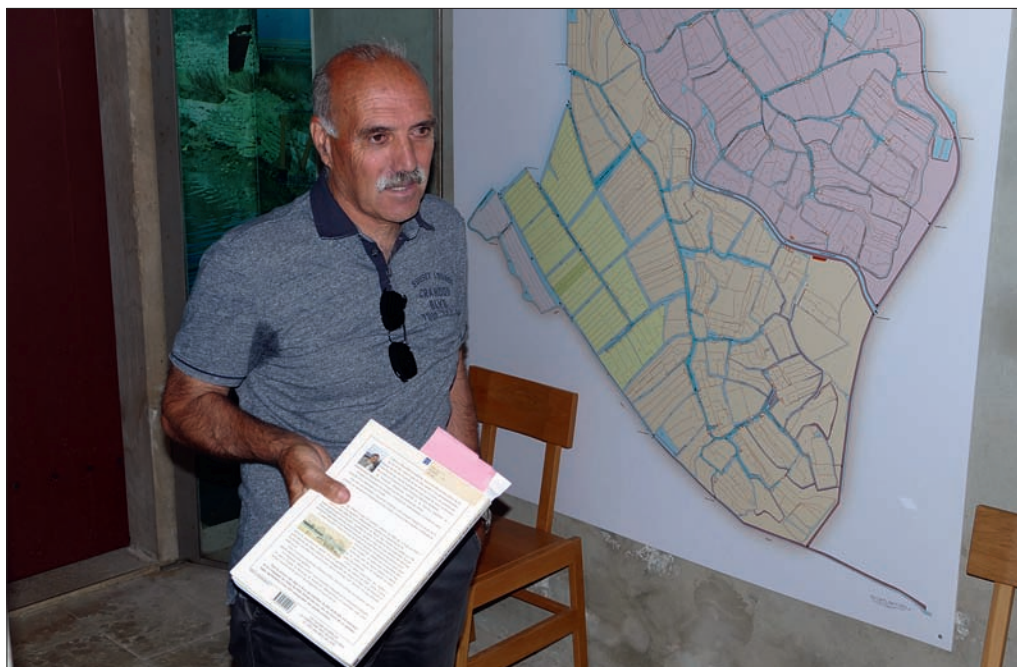
Drugi dan hodinarja je potekal na Leri. Začeli smo z izkustvenim delom v solinah na solnih fondih N19 in N11, kjer smo med drugim pod mentorstvom solinarja Matjaža Lužnika vgradili dve novi leseni zapornici imenovano *kolo* (slika 8). Stari dve sta bili dotrajani in sta puščali. Biologinja Neli Glavaš je imela predavanje o petoli (slika 9). Na sedežu podjetja *Soline, pridelava soli d.o.o.*, smo si ogledali dokumentarni film »30 let Muzeja solinarstva«, ki sta ga leta 2021 posnela Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran in Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije. O videnem je sledil pogovor z direktorjem podjetja *Soline, pridelava soli d.o.o.* Aleksandrom Valentinom in Nežo Čebron Lipovec s Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 6: Udeleženci hodinarja ob kanalu Pichetto.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 7: Flavio Bonin iz Pomorskega Muzeja »Sergej Mašera« Piran v Muzeju solinarstva razlaga o zgodovini Sečoveljskih solin.

MAJA BIELICA

Slika 8: Primož Pipan in solinar Matjaž Lužnik med menjavo solinske zapornice imenovane kolo.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 9: Neli Glavaš predava o petoli.

3. hodinar: Krajinski park Strunjan, Krajinski park Sečoveljske soline, 1.–2. 10. 2025

1. in 2. oktobra 2025 je v Krajinskem parku Strunjan in v Krajinskem parku Sečoveljske soline potekal 3. hodinar. Vprašanje je bilo: Kdo je zrak? Podvprašanja pa: Ali dihamo v ednini ali množini ali morda v paru? So gostitelji ali duhovi? Ali letijo, se zibljejo ali pojejo? Vsa vprašanja so se navezovala na solinarstvo, soline in solinarsko pokrajino.

Udeležencev hodinarja je bilo devet, in sicer pedagog in solinar Mitja Petronio, kulturna delavka, videastka, književnica in igralka Hana Vodeb, solinar Javier Betanzos iz Mehike, pedagoginja Saara-Maija Strandman iz Finske ter raziskovalke in raziskovalci Guðbjörg R. Jóhannesdóttir (Pedagoška fakulteta Islandske akademije znanosti), Maja Bjelica in Petri Berndtson (oba ZRS Koper), Daša Ličen in Primož Pipan (oba ZRC SAZU).

Prvi dan je bil posvečen solinam v Strunjanu. Pod vodstvom Petrija Berndtsona so v praksi najprej spoznavali respiratorno filozofijo oziroma s filozofijo diha (*respiratory philosophy*). Nato sta nas Petra Škrinjar in Brina Knez s Krajinskega parka Strunjan seznanili z geografskimi značilnostmi parka. Vodar Tomi Matković s podjetja *Soline, pridelava soli d.o.o.*, nam je predstavil pridelovanje soli v teh najsevernejših sredozemskih solinah (slika 10).

Drugi dan so bile naš teren Sečoveljske soline. Udeleženci hodinarja smo se posvetili izkustvenemu delu v solinah. Na solnem polju N19 na Leri smo pomagali pri taciranju (slika 11). Popravljali smo poškodovane dele petole na dnu kavedinov (kristalizacijskih bazenov). Poškodovano oziroma mehurjasto petolo smo zadelali z mazljivim blatom, da se sčasoma obnovi. Skupaj z naravovarstveno nadzornico Krajinskega parka Sečoveljske soline Bio Rakar smo v parku opazovali ptice (slika 12). Mitja Petronio nam je predstavil rožo vetrov, ki so jo pri svojem delu v solinah uporabljali solinarji. Z njo je povezana rastlina, ki »čuti veter«, ki ji solinarji pravijo *pajeta*, njeno znanstveno ime pa je dolgokljunati čapljevec (*Erodium ciconium*). Guðbjörg R. Jóhannesdóttir nas je vodila skozi praktično vajo utelešenega kritičnega mišljenja, natančneje »fokusingom« (*thinking at the edge*). Saara-Maija Strandman pa nas je vodila skozi dihalno pevske vaje.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 10: Udeleženci hodinarja med pogovorom z vodarjem Tomijem Matkovičem in Petro Škrinjar (Krajinski park Strunjan) v solinah Strunjan.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 11: Izkustveno delo na solnem polju N19 (Lera) na Sečoveljskih solinah.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 12: Bia Rakar s Krajinskega parka Sečoveljske soline udeležencem hodinarja razlaga o pticah.

Oba dneva nas je spremljala močna burja, tako da je bil dvodnevni raziskovalni pohod zares popolnoma v znamenju zraka. Veter je pomembnejši pridelovalec soli kot pa sonce, saj odnaša prizemno nasičeno plast zraka nad kavedini.

Primož Pipan

Solinarska kulinarika 2025

Sečoveljske soline, Strunjanske soline, Portorož, maj–oktober 2025

Piransko solinarstvo je primer večstoletnega skrbnega in tankočutnega odnosa človeka do okolja. Oblikovano ravnanje med človekovo rabo prostora in spoštovanjem naravnih značilnosti je pomemben vir ekološkega znanja in navdiha, od katerih je odvisna tudi naša prihodnost. Prireditev »Solinarska kulinarika 2025« sestavlja šest dogodkov na štirih lokacijah, povezanih s solinarsko dediščino: 21. maja, 18. junija in 23. julija v Muzeju solinarstva (Fontanigge, Krajinski park Sečoveljske soline), 23. avgusta v Multimedijem centru (Lera, Krajinski park Sečoveljske soline), 17. septembra v Strunjanskih solinah (Center za obiskovalce, Krajinski park Strunjan), 8. oktobra v Razstavišču Monfort (nekdanje skladišče soli v Portorožu, Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran).

Prireditev je namenjena širjenju zavesti o pomenu ter ohranjanju prostora solin in solinarske dediščine. Sestavlja jo pester program, ki zaobjema razstave, predavanja, pogovore, delavnice in druge spremljevalne dejavnosti.

Dogodki so potekali v organizaciji Samoupravne skupnosti italijanske narodnosti Piran, Skupnosti Italijanov »Giuseppe Tartini« Piran, Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Krajinskega parka Sečoveljske soline, Krajinskega parka Strunjan, podjetja Soline d.o.o., etnografske skupine Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran Solinarska družina – »La Famea dei Salineri«, Znanstveno-raziskovalnega središča Koper in Združenja Muzofil.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 1: Maria Grazia Benussi iz etnografske skupine Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran Solinarska družina – »La Famea dei Salineri« predstavlja zelišča v Muzeju solinarstva.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 2: Anita Dessardo iz etnografske skupine Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran Solinarska družina – »La Famea dei Salineri« je spekla kruh v krušni peči v Muzeju solinarstva.

Pet dogodkov v sklopu celoletne prireditve Solinarska kulinarika 2025 smo spremljali in se v njih udeleževali v okviru raziskovalnega projekta *Zrno soli, kristaliziranje sobivanja: solinarstvo kot izkustvena okoljska modrost* (ARIS: J6-50196).

Na prvem dogodku (21. 5.) so na južnem delu Sečoveljskih solin (imenovanih Fontanigge) udeleženci z vodnico s Krajinskega parka Sečoveljske soline najprej spoznali naravo v solinah. V Muzeju solinarstva je bilo organizirano vodenje po muzejski zbirki, etnografska skupina Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran solinarska družina – »*La Famea dei Salineri*« je poskrbela za pedagoške delavnice za otroke. Nada Delloro je predstavila slikarska dela likovne skupine, ki deluje v okviru italijanske skupnosti. Maria Grazia Benussi je predstavila divja zelišča (slika 1) in solinarske jedi, še posebno »fritajo« z različnimi zelišči in drugimi užjitnimi rastlinami, ki so jih udeleženci tudi zaužili.

Na drugem dogodku (18. 6.) na istem območju so udeleženci z vodnico iz Krajinskega parka Sečoveljske soline najprej spoznali naravo v solinah, potem pa so v Muzeju solinarstva prisostvovali prikazu in pripravi vzhajane testa in peki kruha v krušni peči solinarske hiše (slika 2) ter spoznavanju krušnih žigov, ki so jih nekdaj za peko kruha uporabljali solinarji. Organizirano je bilo vodenje po muzejski zbirki, etnografska skupina Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran solinarska družina – »*La Famea dei Salineri*« je poskrbela za pedagoške delavnice za otroke. Sledil je prikaz kratkega dokumentarnega filma »Zgodba o soli«, s krajšim predavanjem Primoža Pipana (ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika), soavtorja filma, ki je predstavil mednarodne etnografske in renovacijske prostovoljske delovne tabore, ki so potekali v Muzeju solinarstva (1999–2014).

Tretji dogodek (23. 7.) je imel naslov *Soline skozi objektiv Janeza Korošina in okusi domače mineštre*. Rozana Bonin je predstavila pripravo zelenjavne mineštre iz sezone zelenjave iz svojega domačega vrta. V nadaljevanju so si obiskovalci lahko ogledali fotografsko razstavo Janeza Korošina: *Soline*. Razstava prikazuje del fotografij, ki jih je fotograf Janez Korošin posnel v Sečoveljskih solinah leta 1974 s fotografskim aparatom Asahi Pentax SPF in objektivoma TAKUMAR 1:1.8/55 in 1:3.5/24. Janez Korošin (slika 4) se s fotografijo ukvarja že vse od svojega sedemnajstega leta in je deloval v okviru različnih fotografskih društev, med drugim v Fotogrupi Šolt Ljubljana. Sodeloval je na številnih samostojnih in skupinskih razstavah doma in v tujini ter za svoje delo prejel številne nagrade. Fotozveza Jugoslavije mu je leta 1977 podelila naslov mojster fotografije. Leta 1996 je od Fotografske zveze Slovenije prejel priznanje Janeza Puharja za življenjsko delo v fotografiji. Janez Korošin je leta 1974, ko so bile Fontanigge že 7 let opuščene, posnel serijo črno-belih fotografij. Razstavljene krajinske in detajlne fotografije posameznih stavb, solnih polj in drugih solinskih elementov je pomemben vizualni dokument stanja opuščenih Fontanigg v 70. letih prejšnjega stoletja in obsega solinska območja kanalov Giassi in Picchetto z značilnimi odcepi – t. i. *cavanami*. Fotografije prikazujejo Fontanigge ob jesenski svetlobi, ko je bilo sonce zelo nizko. »*Poleti takšnih fotografij zaradi visokega sonca in mrča namreč ni moč posneti*«, nam je zaupal fotografski mojster, ki nas je osebno počastil z obiskom. Gospod je avgusta dopolnil častitljivih 90 let. Poudaril je, da je bil ob fotografiranju solin vedno v lovu za kombinacijo črno/belo s spremljavo zlatega reza. Obiskovalci so si nato ogledali muzejske zbirke ter sodelovali v igranju tradicionalnih otroških in družabnih iger, ki jih je za vse generacije pripravila etnografska skupina Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran solinarska družina – »*La Famea dei Salineri*«. Za zaključek je sledila še degustacija različnih vrst minešter (slika 3): zelenjavna, fižolova s testeninami in bobiči. Obiskovalci so poskusili tudi dve sladici t. i. *busolai* in *zaletti*.

Na četrtem dogodku, Solinarskem prazniku ob prazniku svetega Jerneja 23. in 24. 8. je bilo v sodelovanju z raziskovalnim projektom v soboto 23. 8. izvedeno predavanje Marka Bonina s Pokrajinskega muzeja Koper z naslovom Lastniške strukture v Sečoveljskih solinah na začetku 20. stoletja, Maja Bjelica z Znanstveno-raziskovalnega središča Koper pa je moderirala pogovor o solinarstvu z Diegom Lazarjem, vodjo skupine pridelave soli družbe *Soline*, pridelava soli, d.o.o. Etnografska skupina Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran Solinarska družina – »*La Famea dei Salineri*« je na solnem polju Občine Piran predstavila solinarske »Marendo«.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 3: Člani etnografske skupine Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran Solinarska družina – »La Famea dei Salineri« med pripravo zelenjave za mineštre.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 4: Fotograf Janez Korošin na otvoritvi svoje fotografske razstave.

Na šestem dogodku (8. 10.) v Razstavišču Monfort, nekdanjem skladišču soli v Portorožu, s katerim upravlja Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran je imel Flavio Bonin s Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« Piran predavanje *Razvoj skladišč soli od časov Beneške republike do Avstro-Ogrske*. Sledila je glasbena točka MuzeFuze glasbenic Katerine Kljun in Maje Bjelica iz združenja Muzofil, ki so muzicirale istrske viže od tu pa tam. Dogodek je sklenila Daša Ličen (ZRC SAZU Inštitut za slovensko narodopisje) s predavanjem z naslovom *Etnološki vpogledi v istrsko kulinariko*. Pika na koncu solne sezone je pa bilo okušanje brodeta.

Primož Pipan

Florjančičev zemljevid Kranjske iz leta 1744 uvrščen na slovensko Nacionalno listo programa UNESCO Spomin sveta

Ljubljana, 23. 10. 2025

V četrtek, 23. oktobra 2025, je v predverju Narodnega muzeja Slovenije potekala slavnostna razglasitev dokumentarnega gradiva, ki je bilo uvrščeno na Nacionalno listo programa UNESCO Spomin sveta. V Sloveniji je bila prva tovrstna razglasitev leta 2022, letošnja pa druga. Vsakokrat so razglasili deset enot dokumentarnega gradiva, za katerega je bil prepoznan velik nacionalni pomen.

V letošnjem letu je sodelovalo okrog 190 enot dokumentarnega gradiva, med desetimi nagrajenimi pa je bil tudi monumentalni zemljevid Kranjske iz leta 1744. Po večletnem trudu smo v Zemljepisnem muzeju, ki je posebna enota Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU, uspeli prepričati domačo in mednarodno strokovno javnost, da smo skrbniki, hranitelji in preučevalci narodnega zaklada. Zato je muzej prejel svečano listino (slika 1), ki potrjuje vpis zemljevida na Nacionalno listo programa UNESCO Spomin sveta.

Slika 1: Listina, ki jo je prejel Zemljepisni muzej Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU, ob vpisu Florjančičevega zemljevida Kranjske na Nacionalno listo programa UNESCO Spomin sveta.

Zemljevid *Ducatus Carnioliae tabula chorographica* (Horografski zemljevid vojvodine Kranjske) iz leta 1744 sodi med največje kartografske dosežke 18. stoletja na Slovenskem. Predstavlja ogromen kvalitetni preskok pri kartografskih upodobitvah slovenskega ozemlja, saj so tuji kartografi do njegove izdaje podatke povzemali od drugod, ozemlje prikazovali mnogo bolj površno ter v majhnem merilu, le kot del širšega evropskega prostora. Duhovnik iz Šentvida pri Stični in poznejši cistercijski menih Janez Dizma Florjančič pl. Grienfeld pa je več kot desetletje opravljal terensko delo, meritve, skice in zapiske na ozemlju Kranjske ter s potrpežljivim in natančnim opazovanjem izdelal podlage za 12 bakrenih tiskarskih plošč, ki jih v izvirnem stanju še vedno hrani Narodni muzej Slovenije.

Zemljevid, ki je najkakovostnejši in najpopolnejši dotedanji kartografski prikaz Kranjske, odlikujejo za tisti čas zelo redko veliko merilo (1 : 100.000), natančnost prikaza, jasen prikaz oblikovanosti površja, berljivost, slikovni in besedilni dodatki ter velikost (kar 3,5 m²; slika 2). Zaradi okrasitev se zemljevid uvršča tudi v sam vrh grafične umetnosti 18. stoletja. Je edinstven vir številnih podatkov za preučevanje zgodovine slovenskega ozemlja, katerim da še večji pomen predstava o njihovi prostorski

Slika 2: Celoten zemljevid meri kar 3,5 m².

Slika 3: Detajl iz zemljevida – Ljubljana z okolico.

razporeditvi. Na zemljevidu je okrog 2700 zemljepisnih imen ter prvič sploh na katerem koli tiskanem delu navedeno ime naše najvišje gore (*Terglou*). Avtor kot prvi izmeri višino Triglava, kar navede tudi v besedilu zemljevida. Zaradi ogromnega števila podatkov (na primer zemljepisna imena, avtorjevi opisi, slikovne alegorije) in predstav (na primer prikazi reliefa, naselij, voda) predstavlja »časovno kapsulo« za razumevanje zgodovine, geografije, kartografije, jezika, politične realnosti in umetnosti.

V Zemljepisnem muzeju hranimo več izvodov tega dela. Najbolj reprezentativna je črno-bela različica, ki je pod steklom in uokvirjena krasi sejno sobo inštituta. Najlepša in najbolj ohranjena pa je kolorirana izdaja v knjižni obliki.

Primož Gašperič

3. partnerski sestanek projekta transPlant

Koper, 19. 11. 2025

Tretje partnersko srečanje projekta *transPlant*, ki ga financira Program čezmejnega sodelovanja INTERREG Slovenija–Hrvaška 2021–2027, je potekalo v Kopru, v prostorih Fakultete za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije Univerze na Primorskem. Projektno partnerstvo je z doseženim napredkom in uspehi v preteklem obdobju zelo zadovoljno, čeprav nas do zaključka projekta čaka še vrsta znanstvenih, raziskovalnih in izobraževalnih dejavnosti. Tako bodo na primer v nadaljevanju projekta ciljne skupine na vzpostavljenih interpretacijskih točkah neposredno in podrobneje spoznale območja, vključena v projekt, in pomen, ki ga bodo projektni rezultati imeli v prihodnje.

V preteklem obdobju so bile izvedene raznolike dejavnosti na čezmejnem območju projekta: organiziran je bil niz strokovno vodenih ekskurzij, izvedene so bile delavnice za deležnike pri varstvu narave, upravljavce zavarovanih območij in strokovnjake za varstvo narave, delavnice ročne košnje ter festivala košnje v Sloveniji in na Hrvaškem. V občini Matulji na Hrvaškem je bila izvedena kampanja o pomembnosti geološke dediščine, izvedena je bila akcija čiščenja ene od vrtač, postavljeni pa so bili tudi hoteli za čebele samotarke.

Vzpostavljen je bil regionalni model dinamike vegetacije, izvedena je bila raziskava glaciokraške dediščine, narejena je bila analiza prostorske primernosti za varstvo gorskih rastlinskih N2K vrst dinarske smiljke in Scopolijevega repnjaka. Poleg tega sta bili izdelani študija primerjalne analize travniških površin glede na primernost izvedbe akcijskih mer za raznolistno mačino (*Klasea lycopifolia*) in suhih kraških travnikov na čezmejnem območju ter študija 3D modela mikroreliefra kraških habitatov čezmejnega programskega območja z digitalnimi prilogami in georeferencirano bazo podatkov za pilotne konte in travnike.

KLARA BUKOVAC

Slika: Projektni partnerji na sestanku v Kopru.

Prav tako sta bila posneta dva krajša dokumentarna filma *Festival košnje* in *Banka semen*, ki sta za ogled na voljo na povezavi: <https://shorturl.at/Blmiz>.

Projekt *transPlant* - Integralna čezmejna zaščita Natura 2000 rastlinskih vrst je del prioritete Zelena in prilagodljiva regija. Vodilni partner projekta je Prirodoslovni muzej Rijeka, ostali partnerji pa so Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Istrska županija, Univerza na Primorskem, Javna ustanova Nacionalni park Risnjak, Javni zavod Park Škocjanske jame, Občina Matulji in Zavod Republike Slovenije za varstvo narave.

Klara Bukovac, Matjaž Geršič